

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Андрей Боянов Захариев,

професионално направление 3.8 Икономика, катедра „Финанси и кредит“,

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“, гр. Свищов,

член на Научното жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“

в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“,

професионално направление **3.8 Икономика** (финанси, данъци и данъчно

облагане), обнародван в ДВ бр. 5 от 16.01.2024 г.,

с единствен кандидат **гл. ас. д-р Емил Серафимов Калчев**

Съгласно Заповед № З-РК-146/08.03.2024 г. на Ректора на Нов български университет съм определен за член на научното жури по процедура за конкурс за академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.8 Икономика (финанси, данъци и данъчно облагане). С решение, взето на първото заседание на научното жури от 26 март 2024 г., следва да изготвя становище по конкурса.

Формата и съдържанието на настоящото становище са ориентирани към изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане, Наредбата за развитието на академичния състав в Нов български университет (НБУ) и образец на НБУ за изготвяне на становище в конкурс за доцент.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на НБУ за заемане на академичната длъжност „доцент“

От Справката-самооценка на кандидата за изпълнение на минималните изисквания по конкурса е видно, че гл. ас. д-р Емил Калчев покрива минималните изисквания за научна, преподавателска и изследователска дейност, необходими за заемане на академичната длъжност „доцент“ съобразно изискванията на

Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (ППЗРАЦРБ) и Наредбата за развитие на академичния състав в Нов български университет, както следва:

Част I. Минимални изисквания към научната, преподавателската дейност на кандидатите за заемане на академичните длъжности по професионални направления, съобразени с ППЗРАСРБ (групи показатели от А до Д):

Група А: 50 (реализирани) от 50 (изисквани) точки;

Група В: 100 от 100 точки;

Група Г: 270 от 200 точки;

Група Д: 60 от 50 точки.

Част II. Изпълнение на критерии и показатели по дългосрочно атестиране за обявяване на конкурс за по-висока академична длъжност, според действащата наредба на НБУ – учебна работа, организационна и обществена работа (групи показатели от Ж до И):

Група Ж: 95 (реализирани) от 50 (изисквани) точки;

Група З: 70 от 70 точки;

Група И: 60 от 50 точки.

В обобщение, от така представените точки, посочени в приложената таблица в Самооценката на кандидата за минимално изискуемите точки по отделните групи критерии, изисквани, съответно, от ЗРАСРБ и Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ, е видно, че гл. ас. д-р Емил Серафимов Калчев доказва повече точки от изискуемите и от двата нормативни документа.

Тези факти се потвърждават и от доклада на Атестационната комисия от НБУ, която също надлежно е оценила кандидата.

II. Изследователска дейност и резултати

Спъсъкът с научни публикации на гл. ас. д-р Емил Калчев, с които той участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, показва следната обща структура:

- 1 монография (150 стр.) – Група В, Показател 3;
- 1 статия в научно списание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация - Група В, Показател 6;
- 24 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове - Група В, Показател 7.

Всички представени за рецензиране научни трудове представляват самостоятелни публикации на кандидата гл. ас. д-р Емил Калчев. От тях, една статия е на английски език, една на руски, а всички останали публикации са на български език.

Всички трудове на кандидата са в областта на обявения конкурс 3.8 Икономика (финанси, данъци и данъчно облагане), като една статия е от областта на икономиката, значителна част от статиите/докладите са в сферата на финансите, а основната част от тях попада в областта на данъците и данъчното облагане, в т.ч. и монографичният труд. Представените за рецензиране научни трудове не попадат в тематиката на дисертационния труд на кандидата, който според заглавието му е ориентиран към теорията на решението, предприемачеството и аспекти международните икономически отношения.

Публикациите, предоставени за рецензиране по конкурса, показват, че центърът на научните интереси на кандидата гл. ас. д-р Емил Калчев ясно се фокусира върху данъчната тематика, като отделните въпроси, засегнати от него в тези научни трудове, са свързани с: теорията на данъка и данъчното облагане, данъчната ефективност и справедливост, влиянието на данъците върху решенията на стопанските субекти, типовете данъчни системи, историята на данъците, неутралните данъци, адекватността на данъците за излизане от икономическата криза, облагането на труда, бизнеса в България и др. Тези микро данъчни теми са рамкирани от макро данъчни и фискални изследвания на кандидата, засягащи детерминантите на държавния бюджет, общинските бюджети, фискалната политика, фискалната децентрализация, мястото и ролята на публичните финанси

в икономиката на страната и т.н. В сферата на данъците ясно изпъква монографичният труд, който обобщава, допълва, структурира и систематизира на по-високо научно равнище изследователските търсения и научните резултати на кандидата.

Около това изследователското ядро от направлението на публичните финанси гравитират научни изследвания на гл. ас. д-р Калчев от областта на корпоративните финанси: финансова теория на печалбата, финансов поглед към заинтересованите групи, финансова система и капиталов пазар (микро перспектива), които отново се допълват разработки, попадащи в областта на макро финансите като кредит и кризи, проблеми на паричния сектор.

III. Оценка на монографичния труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.

Монографичният труд на кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент“ гл. ас. д-р Емил Калчев „Конструктивният дизайн на данъците в икономическата традиция“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023 г. е с обем от 150 страници, структурирани в увод, пет глави, заключение и библиография от 131 литературни източника (67 на английски и немски език и 64 бр. на български и руски език). Трудът представлява комплексно, многоаспектно, взаимоотнообвързано проучване на икономическата теория и (отчасти) история с цел извличане на онези нормативни постановки от теорията, които могат да служат като правила/принципи за организиране икономическата конструкция (данъчни бази и тарифи) на „реалистични“ данъци. Тази основна цел на монографията логично я профилира като предимно теоретично изследване, чиито резултати, от друга страна, имат силно практическо приложение – онези постановки, проверени и доказани от науката, които данъчната практика може и трябва да възприеме при конструирането на действащите данъци.

В първа глава трудът представя „началата“ на данъците, изложени в кратко

историческо описание на облагането в различни древни общества, което авторът използва за въведение в комплексната данъчна тематика, както и за построяване на своеобразна времева рамка на изследването, прокарайки многопластови паралели с модерната данъчна теория и практика. Така, във *втора глава*, логично се появяват модерните дефиниции на данъчните понятия, елементи на икономическата конструкция на данъците, които авторът подходящо подбира и структурира в съответствие с плана си за постигане на основната изследователска цел на монографията. Идва ред на идентификацията и подбора, *глава трета*, на правилата/принципите, съдържащи се в икономическата теория, които могат да организират тези елементи, така че практиката да разполага с рационални, обосновани, научно проверени модели за конструиране на данъците, в отличие от действащите конструкции, резултат от традицията и политическия процес. Тук очевидно се появява значително изследователско предизвикателство, чието преодоляване прави монографията нетривиална: няма единна икономическа, а следователно и данъчна теория, съдържаща всепризната кохерентна система от организиращи данъчните основи и тарифи правила. Напротив, познати са отделни конкуриращи се теории и (донякъде) правила, резултат от различни икономически парадигми, а всички те (предмет на изследването) представляват „океан“ от разнородни знания. Как да го обхванем и подредим, за да извлечем от него необходимите нормативни положения? След полагане на разумни ограничения на изследването (в увода), авторът умело полага основните линии от общата икономическа теория въз основа на ключови оригинални литературни източници, върху които проектира типологията на данъчните теории и направления. Нейната обозрима структура му позволява да изведе обещаващите за последващ анализ теоретични постановки. Не е изненада, че това са познатите (но не и техният научен контекст) данъчна ефективност и справедливост. *Глава четвърта и пета* са посветени на критичен авторов преразказ и дискусия (предимно) с не достатъчно познатата у нас немско езична интерпретация на тези ключови понятия. След

обосновано отхвърляне на ред научни постановки в рамките на тези два ключови понятия, авторът логично достига до онези правила и принципи, които могат да организират икономическата конструкция (данъчни основи и тарифи) на реалистични данъци. В резултат от каскадното приложение на метода на анализа се оказва, че конструкцията на плоския данък на Хол и Рабушка (не българският личен подоходен данък, наречен плосък) в най-значителна степен отговаря на научните критерии за ефективност и справедливост, следван, макар и с известни компромиси, от някои други данъци/комбинации от данъци.

Критичното и задълбочено проучване на монографията води до следните обосновани заключения:

Първо, това е цялостен, компетентен и завършен научен труд, с ясен научен резултат, професионално изследващ данъците в много широк, в т.ч. културен, теоретичен и исторически, контекст, който концентрира впечатляващо по обем и разнородност научно съдържание на обзримите 150 страници.

Второ, основната цел и постигнатите резултати на монографичното изследване са актуални, смислени и значими, в теоретичен и практически план.

Трето, научният анализ в рамките на монографията е проведен логично, последователно и професионално, следвайки ясна научна методология, като авторът демонстрира отлично познаване на много широк кръг научна литература, а научният му език е прецизен, стегнат и точен.

Четвърто, във всеки елемент от монографията ясно проличава оригиналната критична авторова интерпретация на научните проблеми и положения.

В хабилитационния труд на д-р Емил Калчев се съдържат редица безспорни научни приноси, които могат да бъдат обобщени в следното:

1. Авторът обосновано извежда от данъчната теория онези правила/принципи (сред много други), които могат да организират данъчните основи и тарифи на реалистични данъци, така че данъчното облагане да бъде възможно най-ефективно и справедливо. Така той обосновава тезата за ролята и мястото

на икономическата наука при изграждане конструкцията на данъците – единствен гарант на публичния интерес.

2. Изведена, систематизирана и обоснована е типология на данъчните теории (направления), която до момента няма аналог в българската научна литература по обхват, задълбоченост на аргументация, както и по отношение на нейната обвързаност с икономическите парадигми.
3. Оригинална е научната постановка на хабилитационния труд, както и приложеният изследователски подход в него, който интегрира историческо и теоретично знание, като прокарва показателни паралели между история, теория и съвременна данъчна практика.
4. Авторът дава оценка на конструкцията плоския данък на Хол и Рабушка, която е далеч по-комплексна и обоснована от приетата в литературата по публични финанси.
5. Хабилитационният труд съдържа ред оригинални авторови елементи: такива във връзка са анализа на ефективните данъци (особено на втория оптимален данък); други и по отношение на данъчната справедливост (напр. интерпретацията на класическите принципи); въведени и конкретизирани са някои понятия (налог, данъчно облагане, икономическа конструкция да данъка и др.), чиято употреба може да се смята за принос в българската научна литература.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации след назначаването на академичната длъжност „гл.асистент“. Тя включва и оценка на изискването за рецензираност на изданията.

Всички публикации по конкурса са в рецензирани, а една публикация е в реферирано в международни бази данни издание. Въпреки значителния си брой и разнообразните изследвани теми, в публикациите, различни от монографията, ясно се очертават няколко обособени групи приноси на автора гл. ас. д-р Емил Калчев. Това по мое мнение са:

1. Прилагане модела на данъчното планиране за изследване на действащите в България данъци и достигане до оригинални авторски изводи и заключения.
2. Елементи на корпоративните финанси са анализирани от гледище на неoinституционалната теория на фирмата/икономиката, която нашумя у нас едва в 20-те години на ХХІ век с книгите на Клаус Щваб, като иновативно е изяснено взаимодействието им с преобладаващите неокласически постановки в корпоративните финанси.
3. Изведено е финансовото равновесие като условие за устойчив растеж на предприятието, както и прогностичните характеристики на счетоводната печалба, оригинални идеи в българската литература.
4. С авторска методология са проведени емпирични изследвания на фискалния и паричния сектор в България и обосновано са дадени оригинални препоръки за решаване и подобрене на установените проблемни моменти в тези сектори.

3. Цитиране от други автори.

За целите на конкурса кандидатът доказва 2 цитирания в световноизвестни бази данни с научна информация и 4 цитирания в монографии и колективни томове с научно редактиране. Общият брой точки от тези цитирания е над минимума, определен по показател Д от националните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

В справката за изпълнение на минималните национални изисквания и тези на НБУ, предоставена от гл. ас. д-р Емил Калчев, не се посочва участие в научни или образователни проекти.

IV. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти.

Гл. ас. д-р Емил Калчев изнася лекционни курсове пред бакалаври и магистри в НБУ от близо двадесет години. Част от тях са: „Публични финанси“, „Мениджмънт на публичните финанси“, „Данъчно облагане“, „Данъци и данъчна политика“, „Данъчно планиране“ „Стратегически финансов мениджмънт“, „Финанси на предприятието“ и др. Освен това той води курсове на английски език в съвместната програма на НБУ и University York, CITY College пред бакалаври и магистри.

Д-р Калчев е автор на четири глави от колективен учебник „Въведение във финансите“, Издателство на НБУ, 2019 г.:

Глава седма. Данъци и такси – инструменти за финансиране на публичната власт;

Глава осма. Данъците в България;

Глава девета. Основи на корпоративните финанси;

Глава десета. Инвестиционно решение в предприятието.

Той има и авторски учебни материали в Мудъл за курсове: Финанси на предприятието, Данъчно планиране, Данъци и данъчна политика и др.

От справка на кандидата става ясно, че през последните десет академични години той е осъществил научно ръководство на 32-ма успешно защитили дипломанти – бакалаври и магистри. Изготвил е 46 рецензии и има множество участия в комисии за защити на дипломни работи, за защита на стаж, писмен материал и др.

Всичко това свидетелства за една пълноценна и професионална академична дейност на кандидата до обявяването на конкурса за „доцент“.

2. Работа с Еразъм-студенти

В справката за изпълнение на минималните национални изисквания и тези на НБУ, предоставена от гл. ас. д-р Емил Калчев, не се посочва работа с Еразъм-студенти.

3. Оценки от анкетите на студентите

Средната оценка от анкетите за удовлетвореност на студентите от курс и преподавател е 4,16 по петобалната система при изискване по Показател 35 от Група 3 на допълнителните изисквания на НБУ тази оценка да надхвърля 4.

V. Административна и обществена дейност

Гл. ас. д-р Емил Калчев има сериозно участие в академичната администрация на НБУ: девет години е директор на бакалавърска програма „Финанси“, а после за по-кратко и на магистърска програма „Счетоводство и одитинг“, в т.ч. участва в създаването на Магистърска програма „Финансово-счетоводен мениджмънт“. Той е член на Факултетния съвет на Бакалавърски факултет и на Програмния съвет към департамент „Икономика“.

Освен академичен преподавател по финанси, зает в администрацията на НБУ, д-р Калчев е и публична личност, разпознаваема у нас с качествени приложни макроикономически анализи, дейност, с която той се занимава от над 20 години, в Центъра за икономическо развитие, Института за икономически изследвания на Българската академия на науките, Райфайзен банк и др.

VI. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Познавам д-р Калчев като представител на Центъра за икономическо развитие в авторитетно мероприятие в сферата на общинските финанси в гр. Велико Търново, в организацията на което участвах като Председател на общинския съвет на община Свищов. Срещал съм гл. ас. Калчев на научни конференции, в т.ч. съм попадал на негови медийни участия по икономически теми. Имам отлични

колегиални впечатления от него.

VII. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Пожелавам на гл. ас. д-р Емил Калчев да вложи огромните теоретични познания, дългогодишния си (в т.ч. международен) академичен опит и признатите си анализаторски умения за свое обозримо по-нататъшно академично израстване и допълнително издигане на научния авторитет на департамент „Икономика“ на Нов български университет.

Заклучение

Кандидатът за заемане на академичната длъжност „доцент“ отговаря изцяло на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане, както и на Наредбата за развитие на академичния състав на Нов български университет. Това ми дава основание с пълна убеденост да предложа избора на гл. ас. д-р Емил Серафимов Калчев за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика (финанси, данъци и данъчно облагане) от научна област 3. „Социални и правни науки“.

23.04.2024 г.

Подпис .....

/проф. д-р А. Захариев/